

**Lise Öğrencilerinin Sağlık Turizmi Bilinç Düzeylerinin
Belirlenmesi Üzerine Bir İnceleme: Eskişehir Örneği**

Mehmet KIZILKAYA

Dönem Projesi

Eskişehir, 2023

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SAĞLIK TURİZMİ BİLİNÇ
DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR
İNCELEME: ESKİŞEHİR ÖRNEĞİ**

Mehmet KIZILKAYA

T.C.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

DÖNEM PROJESİ

Eskişehir, 2023

...../...../.....

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu dönem projesinin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Mehmet KIZILKAYA

İmza

ÖZ

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SAĞLIK TURİZMİ BİLİNÇ DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR İNCELEME: ESKİŞEHİR ÖRNEĞİ

KIZILKAYA, Mehmet

Dönem Projesi, 2023

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Yaşar SARI

Türkiye'nin sahip olduğu önemli potansiyellerden biri sağlık turizmidir. Türkiye, sağlık turizmi noktasında önemli bir destinasyon durumundadır. Bu potansiyelin daha etkin kılınması için işlevsel çalışmaların yapılması büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu araştırma projesinin temel amacı, lise öğrencilerinin “sağlık turizmi” bilinç düzeylerini belirlemek ve çeşitli değişkenler bakımından değerlendirmektir. Bu çalışmada, “sağlık turizmi” konu edilmekte ve bu bağlamda lise öğrencilerinin sağlık turizmi hakkında mevcut bilgi ve bilinç düzeyleri çeşitli değişkenler bakımından ele alınmakta; “lise öğrencilerinin sağlık turizmi bilinç düzeyleri Eskişehir örneğinde ele alınmakta” ve “*Lise öğrencilerinin sağlık turizmi hakkında sahip oldukları bilinç düzeyi nedir?*” sorusuna cevap aranmıştır. Bu araştırma, nicel yöntemin betimsel tarama modeliyle hazırlanmıştır. Dolayısıyla geniş bir kitle olan lise öğrencileri üzerinde yapılan bir saha çalışması olduğu için betimsel tarama modeli tercih edilmiştir. Eskişehir il merkezinde bulunan ve farklı türde eğitim yapan üç lisede öğrenim gören 228 öğrenci çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında hedeflenen verileri toplamak üzere “*Sosyo-demografik Bilgi Formu*” ve “*Sağlık Turizmi Farkındalık Ölçeği*” kullanılmıştır. Ulaşılan bulguların çözümlenmesinde SPSS programı kullanılmış; bunun için de “yüzde, frekans” hesaplamaları yapılmıştır. Araştırmada, katılımcı öğrencilerin büyük çoğunluğunun sağlık turizmi sektörünün sağlık alanında kalitenin yükseltilmesinde itici bir güç olduğunun farkında olmadıkları gözlemlenmiştir. Katılımcıların büyük bölümünün sağlık turizmi sektörünün uzun yıllar çalışmak için ideal bir sektör olduğunu düşünmedikleri bulgulanmıştır. Bunun yanında katılımcı öğrencilerin büyük bölümünün liseyi bitirdikten sonra sağlık turizmi alanında çalışmayı düşünmediği bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Sağlık Turizmi, Lise Öğrencileri, Eskişehir.

ABSTRACT

AN INVESTIGATION ON THE DETERMINATION OF HEALTH TOURISM AWARENESS LEVELS OF HIGH SCHOOL STUDENTS: THE CASE OF ESKISEHIR

KIZILKAYA, Mehmet

Term Project, 2023

Department of Tourism Management

Supervisor: Professor Dr. Yaşar SARI

One of the important potentials of Turkey is health tourism. Turkey is an important destination in terms of health tourism. It is of great importance to carry out functional studies in order to make this potential more effective. Therefore, the main purpose of this research project is to determine the "health tourism" awareness levels of high school students and to evaluate them in terms of various variables. In this research, "health tourism" is the subject and in this context, the current knowledge and awareness levels of high school students about health tourism are discussed in terms of various variables; "Health tourism awareness levels of high school students are discussed in the sample of Eskişehir" and "What is the awareness level of high school students about health tourism?" The answer to the question has been sought. This research was prepared with the descriptive survey model of the quantitative method. Therefore, the descriptive survey model was preferred because it is a field study conducted on high school students, who are a large population. The study group consists of 228 students studying at three high schools in Eskişehir city center and offering different types of education. "Personal Data Form" and "Health Tourism Awareness Scale" were used to collect the targeted data within the scope of the research. Detailed explanation of "Personal Data Form" and "Health Tourism Awareness Scale" is given in the method section. SPSS data analysis program was used in the analysis of the obtained data. For this, "percentage, frequency" calculations were made. In the research, it was observed that the majority of the participating students were not aware of the fact that the health tourism sector is a driving force in improving the quality of health. It has been found that most of the participants do not think that the health tourism sector is an ideal sector to work in for many years. In addition, it was found that most of the participating students did not think of working in the field of health tourism after graduating from high school.

Keywords: Tourism, Health Tourism, High School Students, Eskişehir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada lise öğrencilerinin sağlık turizmi bilinç düzeyleri, Eskişehir il merkezinde bulunan üç farklı lisede yapılan saha çalışmasıyla ele alınmıştır.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde engin bilgi ve birikimiyle bizlere yol gösteren ve güzel bir çalışma ortamı sunan değerli hocam Prof. Dr. Yaşar SARI'ya; akademik anlamda, çalışmanın tüm aşamalarında bilimsel katkı yapan kıymetli mesai arkadaşım, felsefe grubu öğretmeni Mehmet AKSOY'a; bu süreçte sonsuz sabır gösteren değerli eşim, fizik öğretmeni Burcu KIZILKAYA'ya; yeterince zaman ayıramadığım –söz verdiğim halde hafta sonu Kirpi oyun alanına bir türlü götüremediğim- biricik kelebek kızım Nil KIZILKAYA'ya teşekkürü bir borç bilirim. İyi ki varsınız...

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	iii
ÖZ	v
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLOLAR LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
SAĞLIK TURİZMİ.....	5
1.1. Sağlık, Sağlık Hakkı, Sağlık Turizmi Kavramları.....	5
1.2. Sağlık Turizminin Çeşitleri	10
1.1.1. Medikal Turizm.....	11
1.1.2. Termal Sağlık Turizmi	12
1.1.3. Yaşlı Turizmi	12
1.1.4. Engelli Turizmi	13
İKİNCİ BÖLÜM.....	15
BULGULAR.....	15
SONUÇ.....	27
KAYNAKÇA.....	31
EKLER.....	34
EK 1. Anket Formu.....	34
ÖZGEÇMİŞ.....	36

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Sağlık Turizminin Temel Hizmetleri.....	9
Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyeti.....	15
Tablo 3. Öğrencilerin Sınıf Düzeyi.....	15
Tablo 4. Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Okullar.....	15
Tablo 5. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumları.....	16
Tablo 6. Öğrencilerin Baba Eğitim Durumları.....	16
Tablo 7. Öğrencilerin Anne Mesleği.....	16
Tablo 8. Öğrencilerin Baba Mesleği.....	17
Tablo 9. Öğrencilerin Aile Biçimleri.....	17
Sağlık Turizmi Farkındalığına İlişkin Bulgulara Ait Tablolar (10- 31 Arası).....	18

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Dünya Sağlık Turizmine Ait Hasta Mobilizasyonu.....	7
Şekil 2. Sağlık Turizminde Paydaşlar.....	10
Şekil 3. Medikal Turizmin Etken Faktörleri.....	11

KISALTMALAR LİSTESİ

H.İ.B.M. : Hava İkmal Bakım Merkezi

SPA : Selus Per Aqua / Sudan Gelen Sağlık

SPSS : Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi

GİRİŞ

İnsanın “iyi hali ve öznel iyi oluşunun” bir ifadesi olan sağlık, insanların sahip olduğu temel haklardan biridir. Sağlık konusunda, 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nde “Her insanın, ailesinin, kendisinin sağlıklı hali ve iyi bir şekilde yaşamını sürdürmesi için yeterlilik arz eden hayat şartlarına sahip olma hakkına sahiptir (madde-25)”¹ denilmekte ve sağlığın, en asli insan haklarından biri olduğunun altı çizilmektedir. “Canlı bilimleri bakımından sağlık olgusu, bedendeki her bir hücrenin azami boyutta fonksiyon gördüğü ve hücreler arası ahengin görüldüğü durumdur. Davranışları ele alan bilimlere göre ise bireyin sosyal ekolojisiyle adaptasyonu ve öngörmediği bir durum karşısındaki savunucu gücüdür.”² İnsanlar, sağlıklı olmak adına tıbbi hizmetler başta olmak üzere birçok farklı yönteme başvurmaktadır. Sağlık turizmi de bu yollardan biri durumundadır. Termal, medikal, engelli ve yaşlı turizmi alanında görülen bu turizm şekli “sağlıklı olmak amacıyla yaşanılan yerden başka bir yere tedavisel amaçla gidilmesine”³ denilmektedir. Türkiye, bu turizm biçimi konusunda önemli ülkelerden biridir. Sağlık turizmi üç ana başlık altında toplanabilir: Hastanelerde tedavi, ameliyat vb. işlemleri içeren *Tıp Turizmi*, Termal işletmelerde rehabilitasyon, dinlenme vb. hizmetleri kapsayan *Termal Turizm* ve geriatik tedavi merkezi ya da yayla gibi yerlerde toplumsal faaliyetlerle birlikte uzunca süreli ikametleri kapsayan Engelli ve Yaşlı turizmi şeklindedir.⁴ Bu bağlamda, hem yer altı hem yer üstü zenginlikleriyle dünyanın önemli ülkelerinden biri olan Türkiye, aynı zamanda bir turizm ülkesidir. Türkiye, sağlık turizmi alanında da ilerlemeler kaydetmiş bir ülke olmuştur. Dolayısıyla Türkiye, alternatif bir turizm şekli olan “sağlık turizmi” alanında önemli bir destinasyon olma özelliğine sahiptir. Başka bir ifadeyle, sağlık turizmi alanında kayda değer bir düzeye ulaşan Türkiye’nin, genel turizm faaliyetlerinin yanında farklı turizm seçenekleriyle de ön plana çıktığını söylemek doğru bir anlatım olacaktır.

---

¹ <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/> Erişim tarihi: 27.04.2023

² http://web.hitit.edu.tr/dersnotlari/haticceelcinozbek_29.11.2018_6R3C.pdf Erişim tarihi: 27.04.2023

³ <http://www.saglikturizmi.org.tr/tr/saglik-turizmi/genel-bilgi> Erişim tarihi: 03.06.2023

⁴ <http://www.saglikturizmi.org.tr/tr/saglik-turizmi/genel-bilgi> Erişim tarihi: 03.06.2023

Hal böyle iken, Türkiye'nin sahip olduğu bu zenginlik noktasında insanların tam bir bilinç sahibi olduklarını, özellikle yeni neslin bu konuda yeterli bir bilince sahip olduğunu söylemek zordur. Yeni neslin, üzerinde yaşadıkları topraklarda sağlık turizminin önemli bir zenginlik olduğunun farkına varmaları büyük önem arz etmektedir. Yarının emek gücünü oluşturan gençlerin önemli bir bölümünün sağlık turizmi alanında çalışabileceği olası durumlardan biridir. Dolayısıyla bu konuda bilinç sahibi olmaları elzem bir hale gelmektedir. Kısaca, çocuklarımızın, Türkiye'nin söz konusu potansiyeli konusunda yeterli bilgiye ve bilince sahip olduğu söylenemez. Bu araştırmada, "sağlık turizmi (Termal, Güzellik ve zindelik, Tıbbi ya da tedavi gayeli turizm)" konu edilmekte ve bu bağlamda lise öğrencilerinin sağlık turizmi hakkında mevcut bilgi ve bilinç düzeyleri çeşitli değişkenler bakımından ele alınmakta; "lise öğrencilerinin sağlık turizmi bilinç düzeyleri Eskişehir örneğinde ele alınmakta" ve "*Lise öğrencilerinin sağlık turizmi hakkında sahip oldukları bilinç düzeyi nedir?*" sorusuna cevap aranmaktadır.

Araştırmanın temel amacı ise Eskişehir il merkezindeki farklı türde liselerde okuyan öğrencilerin "sağlık turizmi" bilinç düzeylerini çeşitli sosyo-demografik değişkenler bakımından ortaya koymaktır. Araştırma, kapsam açısından lise öğrencileri ve bu öğrencilerin "sağlık turizmi" hakkında sahip oldukları bilgi ve farkındalık düzeylerini belirleme çabasıyla sınırlıdır. Bu bağlamda, Kişisel Bilgi Formu ile Sağlık Turizmi Farkındalık Ölçeği kullanılarak elde edilen bulgular, sonuçlar ve bunlara ilişkin yapılan yorum ve değerlendirmeler; benzer çalışma yapacaklara ve çalışmanın muhataplarına yapılan öneriler, araştırmanın kapsamını teşkil etmektedir. Bildiğimiz gibi, son dönemlerde çok sayıda insan kendi toplumuna oranla daha iyi, daha güçlü teknolojiye sahip ve daha uygun sağlık hizmetlerine erişebilmek gayesiyle diğer ülkeleri ziyarete gitmektedirler. Söz konusu uygulama ise sağlık turizminin önemli hale gelmesini sağlamıştır. Bu hizmetin küresel boyutta üretilmesi, tüketilmesi ve hasta insanların küresel anlamda dolaşımı tarihi süreçte hep var olagelmıştır. Fakat, günümüz dünyasında iletişimin gelişmesiyle ivme sağlayan küreselleşme süreci evrensel şekilde hasta dolaşımını gittikçe artırmış ve bu turizm merkezli önemli bir piyasa oluşturulmuştur. Sağlıkla ilgili turizm sektörü; sağlıkla ilgili hizmetler, otel

hizmeti ve seyahatler şeklinde 3 temel bileşeni içermekte ve oluşan bu hizmet cezbedici uygulamalar ve akılcı tanıtım yöntemleriyle işin içinde olan ülkeler adına iktisadi gelişme ve altyapısal gelişmede mühim olanaklar sunmaktadır. Türkiye de dünya ölçeğinde ilgi gösterilen bir sağlık turizmi noktasında etkinlik gösterebilecek boyutta donanımlı hastaneleri, coğrafi yeri, sağlık konusundaki dönüşüm projesi doğrultusunda hayata geçirdiği uygulamalar ve bu yönde sağlıkla ilgili hizmet sunmada canlandırdığı gelişmelerle önder bir destinasyon olmayı amaçlamaktadır. Bilhassa Afrika'ya ve Doğu bölgelerindeki komşularına odaklanıldığında Türkiye; sunduğu güzel sağlık hizmetleri, donanımlı çalışanları ve kullanılan yüksek teknolojik araçlar ile bu sektör noktasında öne çıkan bir ülkedir. Batı'daki toplumlardaysa beklemede sürenin uzun seyretmesi, bu hizmetlerin daha pahalı olması ve sigortaların gittikçe küçülmeye başlaması Türkiye'nin bu alandaki cazibesini artırmaktadır. Bunun ise yeni sayılabilecek sağlık turizmi teriminin sektör bazındaki gelişiminin yanında akademiksel gelişimine özen gösterilmesi ve güçlü kuramsal dayanaklar üzerine inşa edilerek yol gösterici bir durum alması gereksinimini zorunlu hale getirmektedir. Ülkemiz, sağlıkla ilgili turizm noktasında önemli bir destinasyon durumundadır. Bu potansiyelin daha etkin kılınması için işlevsel çalışmaların yapılması büyük önem arz etmektedir. Ancak, “bunun farkında olunmaması veya bu konuda yeterli bilgiye sahip olunmaması, en önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.” Bu hipotez, araştırma sahibinin temel motivasyon kaynağını oluşturmuştur.

Sağlık turizmi konusunda önemli çalışmalar yapıldığı bulgulanmıştır. Örneğin, Kılınç (2023), kamuda sağlık alanında çalışan kişilerin sağlık turizmine ilişkin algılarının ölçülmesine yönelik yaptığı çalışmada, her türlü handikap ve model çalışmalarını sırasıyla incelemiştir. Coşkun (2023) ise çalışmasında, sağlık turizmini etkileyen ve gelişimine katkı sağlayan etmenler, dünyadaki gelişimi, uluslararası rekabette etkili olan öğeler ve Türkiye'deki sağlık turizmi durumu literatür taraması yapılarak irdelenmiştir. Altay (2022) da yaptığı çalışmada, sağlık turizmi işletmeciliğinin öğrencilerinin e-sağlık okuryazarlığı düzeylerinin belirlenmesini amaçlamıştır. Gürvardar (2022) ise çalışmasında, ülkemizde sağlık turizmine ait mevcut durumu, gelişim sürecini, yaşanan aksaklıkları,

gelişimi önündeki engelleri ve tehditler ile karşılaşılabilecek fırsatlara yönelik değerlendirmeler yapmış; sağlık turizmi alanında dünyada lider olan ülkeleri incelemiş ve ülkemizin bu sektördeki durumunun gelişebilmesi için önerilerde bulunmuştur. Arkin (2022) da çalışmasında, sağlıkta çalışan kişilerin sağlık turizmine dair uygulamalardaki farkındalıklarının ölçümünü, bu uygulamalardaki etkin olma durumlarının ortaya konmasını ve bu sektörün ülkemizin itibarı bakımından hangi düzeyde önem arz ettiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Yaba'ya (2022) ait çalışmada ise sağlık alanında eğitim gören öğrencilerinin sağlık turizmi farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırma, nicel yöntemin betimsel tarama modeliyle hazırlanmıştır. Dolayısıyla geniş bir kitle olan lise öğrencileri üzerinde yapılan bir saha çalışması olduğu için betimsel tarama modeli tercih edilmiştir. Bu tür çalışmalarda, konuyla ilgili kişilerin mevcut görüşleri belirlenir ve analiz edilir. “Turizm, sağlık, sağlık turizmi, lise öğrencileri” araştırmanın temel kavramlarını oluşturacaktır. Bu araştırmanın çalışma evrenini, Eskişehir il merkezinde bulunan ve farklı türde eğitim yapan üç lise oluşturmaktadır. Basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle örneklem seçimi yapılmıştır. Araştırma kapsamında hedeflenen verileri toplamak üzere “*Sosyo-demografik Bilgi Formu*” ve “*Sağlık Turizmi İçin Farkındalık Ölçeği*” kullanılmıştır.

Sahadan getirilen bulguların çözümlenmesinde *Statistical Package for the Social Sciences (SPSS)* veri çözümleme ve hesaplama programının kullanılması uygun görülmüştür. Bunun için “yüzde, frekans” hesaplamaları yapılmıştır. Analiz edilen verilere ait tablolar çıkarılmış ve araştırmanın problemi ve amacı bağlamında değerlendirilmiş, sonuçlar ilgili örneklem grubuna genellenmiş; benzer çalışma yapacaklara ve konuyla ilgili kurumlara yönelik öneriler yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SAĞLIK TURİZMİ

1.1. Sağlık, Sağlık Hakkı ve Sağlık Turizmi Kavramları

İnsanların sahip olduğu hakların en önemlilerinden biri de şüphesiz, sağlıktır. Genel anlamda sağlık, bireyin; psikolojik, fiziksel, duygusal ve sosyal bakımdan “iyi olma halini” ifade etmektedir. Ruhsal ve sosyal bir uyum hali olan sağlık, bireyin çevresiyle de tutarlı iletişim kanalları kurmasını ve sürdürmesini sağlayan bir duruma da işaret etmektedir. Nitekim Güncel Türkçe Sözlükte sağlık kavramı “kişinin toplumsal, psikolojik ve fiziksel bakımdan bütüncül bir iyi oluş durumunda olunması, beden rahatlığı, esenlik, sıhhatlilik, afiyet”⁵ şeklinde tanımlanmaktadır. 1948 Dünya Sağlık Örgütü Tüzüğü’ne atıf yapan Sağlıkın Teşviki ve Geliştirilmesi Sözlüğü ise sağlık kavramını şöyle açıklamaktadır:

Sadece hastalığın veya sakatlık halinin olmaması durumu değil, toplumsal, psikolojikve fiziksel mutluluk hali. Sağlıklı olma, gündelik hayat için bir kaynak olmasıdır. Hayatın amacı durumunda değildir. Sağlık, toplumsal, bireysel kapasiteyi ve bedensel kapasiteyi ön planda tutan bir olumlu terimdir (Sağlığın Teşviki ve Geliştirilmesi Sözlüğü, 2011).

Sağlık, tüm insanların en hayati haklarından biridir. Dolayısıyla, sağlık hakkına ulusal ve uluslararası belgelerde de yer verildiği görülmektedir. Bu bağlamda, sağlık hakkına vurgu yapan önemli uluslararası belgelerden biri olan ve BM tarafından 10 Aralık 1948’de kabul edilmiş olan İHEB’in 25. maddesinin 1. fıkrasında şu şekilde bir anlatım yapılmaktadır:

Her insanın, yeterli olacak yaşam koşullarına sahip olma hakları bulunmaktadır; bunlar, beslenme, konut, giyim, tıbbi bakım ile gerekli toplumsal hizmetleri ve işsizlik, dulluk, sakatlık, hastalık, yaşlılık veya kendi kontrolünün dışındaki şartlardan kaynaklanan başka geçimini sağlayamama hallerinde güvenlik hakkını da içermektedir.⁶

Ülkemizde yürürlükte olan 1982 Anayasası’nın 56. maddesinde ise sağlıkla ilgili olarak şöyle bir anlatım yapılmaktadır:

---

⁵ <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 04.06.2023

⁶ <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/> Erişim tarihi: 04.06.2023

Her insanın, dengeli ve sağlıklı bir yerde yaşamaya hakkı bulunmaktadır. Çevrenin geliştirilmesi, çevre sağlığının korunması ve çevrenin kirlenmesi için tedbir almak Devlet ve yurttaşların görevidir. Devlet, her bireyin yaşamını, fiziksel ve psikoloji içinde devam ettirmek; insan ve madde gücünde tasarrufa gidilmesini ve verimin artırılmasını, koordinasyonu sağlamak gayesiyle sağlık kurumlarını tek noktadan planlanmasını ve hizmet sunmasını düzenler (1982 Anayasası, 56. madde).⁷

Görüldüğü üzere sağlık, yerel, ulusal ve evrensel yasal mevzuatlarda önemli yer tutan, hükümetler tarafından sağlanan temel bir insani hak niteliği taşımaktadır. Bu hakkın “uluslararası geçerli olan hukuk sisteminde dikkat çeken bir alan haline gelmesiyle 2. Cihan Savaşı sonrasında insan haklarına ait paradigmanın yerleşmesiyle olmuştur. Savaştan sonra dünyada insan haklarıyla ilgili paradigmanın evrensel sistemde yerini almasıyla gelişim gösteren evrensel insan hakları mevzuatının haklar listesinde, sağlıkla ilgili haklar hep yerini almış durumdadır. Günümüz dünyasında sağlıkla ilgili hakların mevcut bir insani hak olduğu tespit edilebilir; bu hakların hukuki anlamda muhafaza edilmesini hedefleyen milli ve evrensel hukuksal mevzuatın kataloğunda sağlıkla ilgili şekilde standart olarak yer almaktadır. Ülkemizde bu hak, 1961 ve 1982 tarihli anayasalarda yer alan ana haklar kapsamında bulunmaktadır (Temiz, 2014).” Öte yandan, sağlık hizmetleri sunulurken göz önünde tutulması gereken ilkelere kısaca değinilmesinde yarar bulunmaktadır. Bu bağlamda, sağlık hizmetleri sunulurken “Yasanın izin verdiği haller dışında kişinin özel yaşamına dokunulamaz; sağlıkla ilgili hizmetler verilirken ayrımcı davranışlar yapılamaz; tıbbi mecburiyetler ve kanuni durumlar dışında kişinin bedensel bütünlüğüne zarar verilmez; ruh, beden ve toplumsal yaşam bakımından iyilik bir bütündür ve en temel insan haklarından biridir; bireyin manevi ve maddi bütünlüğünün korunması hakkına malik olduğu dikkate alınarak, hasta bireye insanca müdahale edilmelidir”⁸ ilkeleri esas alınmaktadır. Bunun yanında, yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda, “hasta olan kişiler sağlık hizmetinden yararlanırken bilgi talep etme; sağlık kurumunu veya kuruluşunu seçme ve değiştirebilme; sağlıkla hizmetleri sunan çalışanları tanıma, seçebilme, değiştirebilme; tıb gereklerine uygun olan tanı, bakım ve tedavi görebilme gibi haklara da sahip”⁹ durumdadırlar.

---

⁷ www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf Erişim tarihi: 04.06.2023

⁸ <https://yereldemokrasi.net/nasil-mudahil-olabiliriz/yurttas-haklari-el-kitabi> Erişim tarihi: 04.06.2023

⁹ <https://yereldemokrasi.net/nasil-mudahil-olabiliriz/yurttas-haklari-el-kitabi> Erişim tarihi: 04.06.2023

Şekil 1. Dünya Sağlık Turizmine Ait Hasta Mobilizasyonu (Tontus, 2019)

“Kişilerin gezmek amacıyla yaşadığı yerin dışında bir yerde konaklama yaparak tedavi görmeyi hedeflemeleri hususi bir turizm türü olan sağlık turizmini doğurmuştur. Bu sektörün hedeflenen grubu, sağlığı bozulmaya uğramış olan bireylerle sağlığını korumayı önceleyen bireylerden meydana gelmektedir (Aydın, 2012).” Dolayısıyla, tıbbi sağlık hizmetlerinin yanında farklı sağlık alternatiflerinin ve yöntemlerinin de gelişmesiyle birlikte ülke içi ve ülkelerarası sağlık amaçlı insan hareketlilikleri artış göstermiştir. Bu ise “sağlık turizmi” şeklinde bir terimi literatüre sokmuştur. Sağlık turizmi, “çeşitli hastalıklarla ilgili iyileştirmenin yapılması için hastane, sanatoryum, kaplıca, ılıca, mağara, dağ, içme, deniz, prevantoryum vb. yerlerden faydalanmak amacıyla gerçekleştirilen seyahatleri”¹⁰ ifade etmektedir. Alternatif bir turizm şekli olan sağlık turizmi gittikçe yaygınlaşan bir alan haline gelmektedir. “Sağlık turizmi, bireylerin sağlıklarını korumak amacıyla yaşadıkları yerlerden farklı yerlere gezi yaparak potansiyeli bulunan bir işletmede sağlıklı şekilde beslenebilme, bedensel bakım, diyet ve bilişsel eğitime katılmasıdır (Mueller ve Kaufmann, 2001; Kördeve, 2016).” Bir başka açıklamaya göre sağlıkla ilgili turizm “insanların zihinsel ve bedensel

¹⁰ <https://turizmpress.com/kaynakca/turizm-terimleri-sozlugu/> Erişim tarihi: 04.06.2023

sağlığının bakımı ve iyileştirilmesi için yaşadığı yer dışında yapılan organizasyonlar (Lunt, Richard, Exworthy, T. Green, Horsfall ve Mannion, 2011)” anlamına gelmektedir. “Son yirmi yıla bakıldığında devletler için mühim bir kaynak durumuna gelen bu sektörün; sağlığın korunması ve iyileştirilmesi; formunu koruma gayeli geziler şeklinde de tanımlandığı görülmektedir. Sağlık turizmi, bireylerin yaşadıkları ülke dışına sağlıkla ilgili hizmetlerden faydalanmak amacıyla seyahat etmeleri tarihi bir boyutta irdelendiğinde, eski dönemlerden günümüze kadar görüldüğünü (N Lunt ve diğerleri, 2011; Kuzkaya, 2022)” söylemek gerekir. Tarihsel süreçte “sanayileşme süreci bir yandan şehirlerdeki sağlıkla ilgili şartları kötüye götürürken, öbür taraftan azami düzeyde sağlığı hedefleyen insanlara çok mesafesi çok olan yerlere ulaşabilme fırsatı da getirdi. Endüstrileşen toplumlarda hızlıca yaşanan şehirleşmeye karşı ortaya konulan değer anlayışlarına bağlı olarak sağlıkla ilgili konularda toplumsal yaşamda kaygıların artış göstermesi farklı girişimlere de olanak sağlamış oldu (Holden, 2004; Kuzkaya, 2022).” Diğer yandan, sanayileşme ve ona eşlik eden moderniteyle birlikte sağlık turizmi de tür olarak çeşitlilik arz etmeye başlamış ve yeni alternatifler ortaya çıkmıştır. Bunun yanında, bu sektör “ülkemiz için olduğu gibi çok sayıda ülke açısından da önemli hale gelen bir alandır. İktisadi bir etkinlik alanı olarak bakıldığında kendisinin yanında yeni olarak değerlendirilebilecek istek alanları meydana getirmektedir. Bu sektörle beraber gelişim gösteren söz konusu pazar ortamlarında, yararlanıcıların ve hizmet ağının yanında, enformasyon ve sağlıkta çalışan işgücü de milli hudutları aşarak küreselleşen bir dolaşımın içine girmektedir (Kuzkaya, 2022).” Yaptığı çalışmada Kuzkaya (2022) ise sağlık turizminin yoğunlaşma ve gelişme nedenlerini “*nüfus yaşlanması, yaşam biçimi değişimleri, turizm seçenekleri, sağlık sistemlerinin nitelikleri*” başlıkları altında sıralamaktadır.

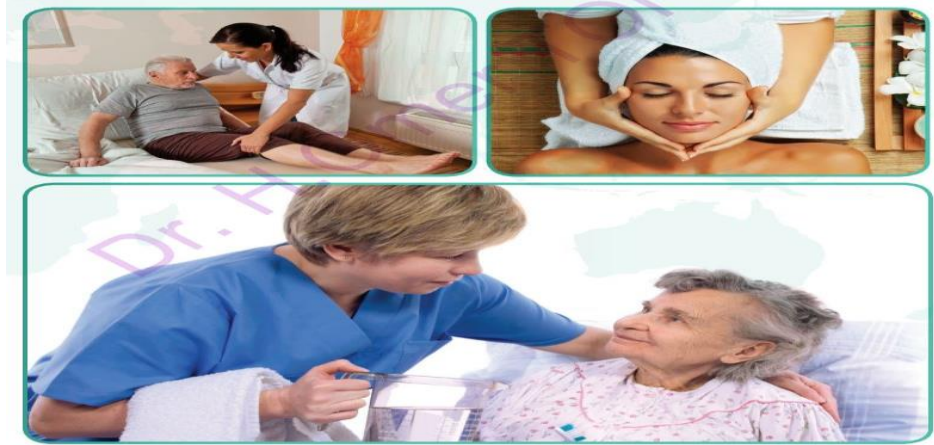
Sağlık turizmi kavramı literatürde “tıbbi, SPA-Wellness, yaşlı, engelli ve jeotermal” şeklinde açıklanmaktadır. Aynı şekilde Kuzkaya (2022), sağlık turizmi hizmetlerini aşağıdaki gibi tablolandırmaktadır.

Tablo 1. Sağlık Turizminin Temel Hizmetleri

Koruyucu Hizmetler BAKIM (Wellness)	Tedavi Edici Hizmetler TIBBİ (Medikal)	Rehabilitasyon Hizmetleri ONARIM
Beslenme Dinlenme Bedensel aktiviteler Zihinsel aktiviteler Ruhsal aktiviteler Ekoturizm SPA (Termal, Thalasso, Hidro) Tamamlayıcı uygulamalar (Masaj, bitkisel vb.)	Tanı Göz Diş Estetik Kanser Organ nakli Kalp-damar Tüp bebek Fizik tedavi	İleri yaş Engelli Bağımlılık Diyaliz

Kaynak: Gonzales, 2001; Kuzkaya, 2022

Tontus'a (2019) göre sağlık turizminde verilen hizmetler dört başlık altında incelenebilir. Bunlar *“Sağlığı Geliştirmeye İlgili Hizmetler; Yaşlı Bakımı İle ilgili Hizmetler; Rehabilitasyonla ve Tedaviyle İlgili Hizmetler ve Tıbbi / Medikal Turizm”* şeklinde sıralanabilir.

Kaynak: Tontus (2019)

Tüm bunlardan hareketle, içerik açısından farklılık taşıyan sağlık turizminin türlerine bakılmasında yarar bulunmaktadır.

1.2. Sağlık Turizminin Çeşitleri

Küreselleşen dünyada hızla artan insan mobilitesiyle birlikte sağlık turizmi de dinamik bir alan haline gelmiştir. Milyonlarca insan ikamet ettikleri yerden başka yerlere seyahat etmektedir. Bu seyahatin hedefleri farklı olmakla birlikte önemli bir kısmı sağlık turizmi gayesiyle gerçekleştirilmektedir.

Şekil 2. Sağlık Turizminde Paydaşlar (Tontus, 2019)

“Dünyadaki sağlık ve termal alandaki turizmde meydana gelen gelişmelere koşut şekilde birçok işletme hizmete girmekte, aynı zamanda tedavi amaçlı veya tıp teknolojisinin getirdiği yeniliklerden yararlanmak isteyen kitleye de seslenmektedir. Termal turizm, rehabilitasyonla ilgili hizmetleri içermekte; tedaviyi hedefleyen sağlık turizmi de zorunluluk gerektirmeyen veya görece mecburi olan sağlıkla ilgili hizmetleri de içermektedir (Kostak, 2007; Gülmez, 2012).” Kısaca “bu turizm, insanların hem koruyucu hem rehabilite edici hem tedavi edici hem de sağlığı geliştirmeyi amaçlayan hizmetlere ulaşmak için ikamet ettikleri toplum dışında bir başka yere yaptıkları ziyaretlerdir. Ayrıca, uluslararası sağlık hedefli mobilitayı kullanma şeklinde sağlık işletmelerinin gelişmesine olanak

tanıyan sektörlerden biri (Tontus, 2019)” durumundadır. Dolayısıyla, sağlık turizminin farklı alanlarda sunduğu imkânlar, sağlık turizminin çeşitlerini gündeme getirmektedir. Tontus’a (2019) göre “bu turizm sektörü; 1. Termalle İlgili Sağlık Turizmi, 2. Engelli Turizmi, 3. Tıbbi Turizm, 4. Yaşlılarla İlgili Turizm, terimlerini kapsamaktadır. Bunun yanında, evrensel hasta tasnifi Sağlık Bakanlığınca; Yaşadığı mekândan başka bir ülkeye sağlıklı olmak gayesiyle seyahatte bulunan bireyler tıbbi / medikal anlamda turistken; tatilleri sürecinde acil şekilde ya da plan yapmaksızın sağlıkla ilgili hizmetlere ulaşmak mecburiyetinde olan turistlere turist kişilere turistin sağlığı gereğince hizmetten yararlanan hasta” şeklinde yapılmıştır.

1.1.1. Medikal Turizm

Sağlıkla ilgili konularda turizm sektörünün mühim türlerinden biri olan “tıbbi / medikal turizm türü, belli türden bir hastalığı olan turist kişilere genel anlamda ikinci ve üçüncü evre sağlık kuruluşlarında doktorlarca planlanmış ve sistemli bir şekilde uygulanan tedavi hedefli faaliyetlerdir (Sağlık Bakanlığı, 2011; Ataman vd. 2017).” Öte yandan “medikal turizm, turistin, tedavi ve rehabilite edici sağlık hizmetleri almak için ülkesi dışına yaptığı seyahatler olarak da ifade edilmektedir (Pollard, 2010; Ataman vd. 2017). “Başka bir tanıma göre ise kişiyi daha sağlıklı yapan gezi tipleri olarak açıklanmaktadır (Erfurt-Cooper ve Cooper, 2009; Ataman vd. 2017).” Ayrıca “turist olan kişinin aldığı sağlıkla ilgili hizmetlerin yanında; dinlenebilme ve serbest zamanlarını değerlendirebilme etkinlikleri medikal / tıbbi turizmin, ‘turistik’ düzeyi olup, tedavi için yapılan cerrahi ve ihtisaslaşma gerektiren öbür tıbbi işlemlerle deva gayeli terapötik faaliyetler medikal düzey kapsamındadır. Bu yönüyle tıbbi / medikal turizm türünün tıp ve turizm alanının müşterek ürün ve hizmet oluşumunun neticesi olduğunu ifade etmek (Gümüş ve Büyük, 2008; Ataman vd. 2017)” yanlış olmayacaktır.

Şekil 3. Medikal turizmin etken faktörleri (Tontus, 2019)

Tontus'a (2019) göre "bu turizmin gelişmesinde can alıcı faktörler düşük tedavi harcamaları ve az olan bekleme süresidir. Ayrıca, ilerleme gösteren tıp tekniği, düşük ulaştırma masrafları ile sosyal medyayla hudut anlamayan pazarlama türü saikler hasta bireylerin ikamet ettikleri ülkelerin dışındaki hastanelerde sağlık hizmeti alabilmesini kolay hale getirmiştir." Tıbbi / medikal turizm açısından bazı bölgelerin ön plana çıktığını söylemek gerekir. Nitekim Tontus (2019) da "bu alanda dünyadaki en önemli bölgenin şu an için Asya kıtası olduğunu söylemektedir. Bölgenin yılda en az iki milyon medikal turizm amaçlı hastayı çektiğini söylemektedir. Hindistan, Singapur ve bilhassa Tayland gibi yerlerde bu etkinliğin kapsamının ilginç düzeylere vardığını" söylemektedir.

1.1.2. Termal Sağlık Turizmi

Bir diğer önemli sağlık turizmi çeşidi olan "bu turizm şekli, sağlık turizmi kapsamında ele alınan, içeriğinde erimiş mineralin olduğu maden sularının dinlenme, dinleşme, tedavi vb. hedeflere yönelik kullanımından kaynaklanmaktadır. İnsanoğlunun uzun süredir kimi hastalıklarını gidermek üzere termal su kaynaklarından faydalanma fikri geleneksel hale gelmiş olup, günümüzde modern ve tıbbi açıdan uygun olan çevrelerde sürdürülen söz konusu uygulama, milyonları bulan kişiyi sağlık turizmi açısından ilgilendirir durumdadır (Tontus, 2019)." Şengül ve Bulut'a (2019) göre "eski dönemlerden beri insanların yararlandığı ve farklı tanımlarının yapıldığı bir terimdir. Turizmin bu türü, içme, termomineral su banyosu, çamur banyosu, inhalasyon vs. gibi farklı türlerdeki metodlara ek olarak iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, diyet, egzersiz, psikoterapi vs. gibi destek tedavilerinin birleştirilmesiyle gerçekleştirilen kür uygulamalarının yanında termal özellikli suların rekreasyon ve eğlence hedefli kullanımıyla meydana gelen turizm çeşidi" şeklinde ifade edilmektedir.

1.1.3. Yaşlı Turizmi

Bir ülkenin en önemli güç kaynaklarından biri, sahip olduğu nüfusun yapısıdır. Öte yandan, "gelişmiş-gelişmekte olan toplumdaki mühim problemlerden biri de hızlı şekilde artış gösteren 60 yaş ve üstü insan nüfusedir. Gelişmiş toplumlarda doğum oranlarında görülen azalma ve

beklenen hayat süresinin uzamaya başlaması nüfusun ortalama şekilde yaşlanmasına yol açmaktadır. Bu ise işgücünün orantısal şekilde azalmasıyla neticelenmektedir (Tontus, 2019).” Yaşlı sağlığı ve bakımı, günümüz modern toplumlarını meşgul eden en önemli sorunlardan biri durumundadır. Dolayısıyla “yaşlılara dönük bakım uygulamalarının en kırılgan kümesini oluşturan yaşlı bireyler için sunulması gerekli olan sağlık hizmetlerinin dikkat kesildiği başlıktır (Tontus, 2019).” Bölüktaş’a (2020) göre “yaşlıların ve engelli bireylerin sağlık turizmi içindeki oranı açık şekilde bilinmemekle birlikte, sektöre duyulan ilginin artışı görülmektedir. Sürekli bir hastalığı olan kişilerin, yaşlı ve engelli bireylerin sağlık gerekçeleriyle diğer yerlere gitme, sağlık ihtiyaçlarını gidermenin yanı sıra fiziksel yapının tabii iyileşme sürecine ve hayat kalitesine katkı sunacak farklı uygulamalar, spa, hamam, sauna, çamur banyosu, masaj, detoks, nefes egzersizleri, meditasyon, müzikle terapi, denge çalışmaları, stres yönetimi, yoga vb. gibi. Aynı şekilde, Wellness turizmi kapsamı içinde olan etkinliklerde, seyahat etme ve kültür gezilerinde bulunma taleplerinin de bulunduğu, bütün bu etkinliklerin sağlığa pozitif etkilerinin yanı sıra bireyin yaşama tutunmave hayat isteğini, bu yüzden hayat kalitelerini yükselteceği ileri sürülmektedir.”

1.1.4. Engelli Turizmi

Engelli turizmi, engelli bireylerin oluşturduğu turizm aktivitesine ve seyahatlere verilen isimdir. Engelli turizmi pazarı, en yüksek potansiyelli pazarlardan biridir. “Engelli turizmi görme, hareket, işitme ve bilişsel boyutlar da dahil olmak üzere erişim gereksinimi olan kişilere evrensel olarak tasarlanmış, kişilerin bağımsız olarak ve eşitlik ilkesine uygun şekilde hizmet almasını sağlayan, paydaşlar arasında işbirliğine dayalı süreçleri içermektedir (Michopoulou vd., 2015; Baynal Doğan, Doğan ve Baynal, 2020).” Bütün dünyadaki engelli oranındaki artışı ve bu kişilerin genellikle tek başlarına değil, yanlarında refakatçileriyle seyahat ettikleri düşünüldüğünde engelli hedef kitlesi turizm işletmeleri için çok değerli bir pazar halini almıştır (Zengin ve Eryılmaz, 2013; Baynal Doğan, Doğan ve Baynal, 2020). İyi ve kaliteli bir hizmet sunulduğunda engelliler ve refakatçileri için pozitif bir ortam oluşturulurken; engelli kişilerin hizmetlere yetersiz erişimi, çarpan etkisi ile engellilere eşlik

eden refakatçilere kadar gitmektedir (Daruwalla ve Darcy, 2005; Baynal Doğan, Doğan ve Baynal, 2020).

Bu çarpan etkisi göz önünde bulundurulduğunda; engelli bireyler için verilen hizmet, turizm pazarında özellikle önem gösterir duruma gelmiş” durumdadır. “Engellilerin ayrıca dünyanın en önemli pazarını da oluşturmaktadır. Engelli turizminin işletmeleri için hem nicel bakımdan dünyada engellilerin fazlalığı hem de engelli bireylerin seyahat amaçlı refakatçiye olan ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda ana bir pazar oluşturmaktadır. Yeryüzünde hızlı gelişme arz eden bir pazar olarak engelli turizmi giderek yaygınlaşmaya başlamıştır. Bedensel ve ruhsal açıdan rahatlamak amacıyla gezme, faydalı zaman geçirme normal sağlıklı kişiler kadar engelli bireylerin de asli hakları arasında (Ketboğa, 2016; Özeren, 2019)” yer almaktadır. Öte yandan, “Türkiye’de engelli kişilere dönük çalışmalar cumhuriyetin ilanıyla başlamış ancak engelli bireylere dönük bilgi toplama çalışmaları 1995 yılından sonra gelişme arz ettiği anlaşılmıştır. Türkiye engelli turizm pazarının tam değeri bilinmese de ülkemizde yaşayan 7,5-8 milyon engelli nüfusa bakıldığında ve engellilerin aileleri, akrabaları veya arkadaşları göz önünde bulundurulduğunda turizm pazarının 20 milyona ulaşan bir nüfusu etkilediği (Uygun, 2010; Özeren, 2019)” gözlenmektedir. Özeren’e (2019) göre “turizm bakımından yaklaşıldığında ise hem engelli bireyler konusundaki yasa hem de engelli bireylerin haklarına dair sözleşmeyle birlikte ülkemizde engelli bireylere dair turistik faaliyetlerin geliştirilmesinde önemli adımların atıldığı” söylenebilir. Ancak, “Türkiye’de ve dünyada engellilere dair düzenlemelerin mevcudiyetine rağmen, pratikte çeşitli sorunların yaşandığı gözlenmektedir. Engelli bireylerin, kuruluşlarda huzurlu ve mutluluk duyabilecekleri en mühimi de kuruluşların hizmetlerinden bireysel olarak faydalanabilecekleri rahatlık veren yerlere ihtiyaç (Özgür Göde ve öncel, 2016; Özeren, 2019)” hissedeceklerini söylemek yanlış olmayacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

A) Sosyo-demografik Bulgular

Tablo 2

Öğrencilerin Cinsiyeti

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kız	153	67,1	67,1	67,1
Erkek	75	32,9	32,9	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

Tablo 1'e bakıldığında katılımcıların 153'ünün kız, 75'inin erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 3

Öğrencilerin Sınıf Düzeyi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hazırlık	24	10,5	10,5	10,5
9.Sınıf	78	34,2	34,2	44,7
10.Sınıf	73	32,0	32,0	76,8
11.Sınıf	53	23,2	23,2	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

Tablo 2'ye bakıldığında katılımcıların 78'inin 9, 73'ünün 10, 53'ünün 11 ve 24'ünün ise hazırlık sınıfı öğrencisi olduğu görülmektedir.

Tablo 4

Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü Okullar

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif yüzde
Anadolu Lisesi	75	32,9	32,9	32,9
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	72	31,6	31,6	64,5
Sosyal Bilimler Lisesi	81	35,5	35,5	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

Tablo 3'e bakıldığında katılımcılardan 81'inin sosyal bilimler lisesi, 75'inin Anadolu lisesi ve 72'sinin mesleki ve teknik lise öğrencisi olduğu görülmektedir.

Tablo 5*Öğrencilerin Anne Eğitim Durumu*

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	34	14,9	14,9	14,9
Ortaokul	28	12,3	12,3	27,2
Lise	97	42,5	42,5	69,7
Üniversite	64	28,1	28,1	97,8
Diğer	5	2,2	2,2	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

Tablo 4'e bakıldığında katılımcıların anne eğitim durumları görülmektedir. Buna göre, 97'sinin lise, 64'ünün üniversite, 34'ünün ilkokul ve 28'inin ortaokul mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan, katılımcılardan 5'i diğer cevabını vermiştir.

Tablo 6*Öğrencilerin Baba Eğitim Durumu*

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	15	6,6	6,6	6,6
Ortaokul	31	13,6	13,6	20,2
Lise	102	44,7	44,7	64,9
Üniversite	76	33,3	33,3	98,2
Diğer	4	1,8	1,8	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

Tablo 5'e bakıldığında katılımcıların baba eğitim durumları görülmektedir. Buna göre, 102'sinin lise, 76'sının üniversite, 31'inin ortaokul ve 15'inin ise ilkokul mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan, katılımcılardan 4'ü diğer cevabını vermiştir.

Tablo 7*Öğrencilerin Anne Mesleği*

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Ev hanımı	115	50,4	50,4	50,4
İşçi	50	21,9	21,9	72,4
Memur	30	13,2	13,2	85,5
Diğer	33	14,5	14,5	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

Tablo 6'ya bakıldığında katılımcıların anne meslek durumları görülmektedir. Buna göre, 115'inin ev hanımı, 50'sinin işçi, 30'unun memur olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan, 33'ü diğer cevabını vermiştir.

Tablo 8*Öğrencilerin Baba Mesleği*

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İşçi	83	36,4	36,4	38,2
Memur	52	22,8	22,8	61,0
Diğer	89	39,0	39,0	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

Tablo 7'ye bakıldığında katılımcıların baba meslek durumları görülmektedir. Buna göre, 83'ünün işçi, 52'sinin memur, 4'ünün ev hanımı olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan, 89'u diğer cevabını vermiştir.

Tablo 9*Öğrencilerin Aile Biçimi*

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tek ebeveynli aile	19	8,3	8,3	8,3
Çekirdek aile	188	82,5	82,5	90,8
Geniş aile	17	7,5	7,5	98,2
Diğer	4	1,8	1,8	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

Tablo 8'de katılımcıların aile biçimlerine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre, 188'inin çekirdek aileye, 19'unun tek ebeveynli aileye, 17'sinin geniş aileye mensup olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan, 4'ünün diğer cevabını verdiği görülmektedir.

B) Sağlık Turizmi Farkındalığına İlişkin Bulgular

Tablo 10

Sağlık turizmi ve sağlık turizmi türleri konusunda bilgi sahibiyim.

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	44	19,3	19,3	19,3
Katılmıyorum	49	21,5	21,5	40,8
Fikrim yok	87	38,2	38,2	78,9
Katılıyorum	31	13,6	13,6	92,5
Kesinlikle katılıyorum	17	7,5	7,5	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Sağlık turizmi ve sağlık turizmi türleri konusunda bilgi sahibiyim” yargısına katılımcıların 44’ü kesinlikle katılmıyorum, 49’u katılmıyorum; 31’i katılıyorum ve 17’si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öte yandan 87’si fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 11

Aldığım eğitim ile bu alanda yeterli bilgi ve donanıma sahibim.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	42	18,4	18,4	18,4
Katılmıyorum	71	31,1	31,1	49,6
Fikrim yok	59	25,9	25,9	75,4
Katılıyorum	40	17,5	17,5	93,0
Kesinlikle katılıyorum	16	7,0	7,0	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Aldığım eğitim ile bu alanda yeterli bilgi ve donanıma sahibim” yargısına katılımcıların 42’si kesinlikle katılmıyorum, 71’i katılmıyorum; 40’ı katılıyorum ve 16’sı kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öte yandan, 59’u ise fikrim yok demiştir.

Tablo 12

Sağlık turizminin ülke ekonomisine olan katkısının bilincindeyim.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	37	16,2	16,2	16,2
Katılmıyorum	34	14,9	14,9	31,1
Fikrim yok	80	35,1	35,1	66,2
Katılıyorum	47	20,6	20,6	86,8
Kesinlikle katılıyorum	30	13,2	13,2	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Sağlık turizminin ülke ekonomisine olan katkısının bilincindeyim” yargısına katılımcıların 37’si kesinlikle katılmıyorum, 34’ü katılmıyorum; 47’si katılıyorum ve 30’u kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiş, 80’i ise fikrim yok demiştir.

Tablo 13

Yabancı dil seviyemi hastalarla iletişim kurma konusunda yeterli buluyorum.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	41	18,0	18,0	18,0
Katılmıyorum	49	21,5	21,5	39,5
Fikrim yok	51	22,4	22,4	61,8
Katılıyorum	59	25,9	25,9	87,7
Kesinlikle katılıyorum	28	12,3	12,3	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Yabancı dil seviyemi hastalarla iletişim kurma konusunda yeterli buluyorum” yargısına katılımcıların 41’i kesinlikle katılmıyorum, 49’u katılmıyorum; 59’u katılıyorum, 28’i kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların 51’inin ise fikrim yok cevabını verdiği görülmüştür.

Tablo 14

Hastanelerdeki sağlık turizmi ofislerinin işlevleri hakkında bilgi sahibiyim.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	49	21,5	21,5	21,5
Katılmıyorum	53	23,2	23,2	44,7
Fikrim yok	90	39,5	39,5	84,2
Katılıyorum	19	8,3	8,3	92,5
Kesinlikle katılıyorum	17	7,5	7,5	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Hastanelerdeki sağlık turizmi ofislerinin işlevleri hakkında bilgi sahibiyim” yargısına katılımcıların 49’u kesinlikle katılmıyorum, 53’ü katılmıyorum; 19’u katılıyorum ve 17’si kesinlikle katılıyorum. Fikrim yok diyenlerin sayısı ise 90 olmuştur.

Tablo 15*Ülkemizdeki Sağlık Turizmini geliştirmek adına atılan adımlardan haberdarım.*

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	45	19,7	19,7	19,7
Katılmıyorum	55	24,1	24,1	43,9
Fikrim yok	90	39,5	39,5	83,3
Katılıyorum	27	11,8	11,8	95,2
Kesinlikle katılıyorum	11	4,8	4,8	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Ülkemizdeki Sağlık Turizmini geliştirmek adına atılan adımlardan haberdarım” yargısına katılımcıların 45’i kesinlikle katılmıyorum, 55’i katılmıyorum; 27’si katılıyorum ve 11’i ise kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Fikrim yok diyenlerin sayısı ise 90 olmuştur.

Tablo 16*Uluslararası Sağlık Turizmi standartları açısından yeterli bilgiye sahibim.*

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	40	17,5	17,5	17,5
Katılmıyorum	67	29,4	29,4	46,9
Fikrim yok	84	36,8	36,8	83,8
Katılıyorum	20	8,8	8,8	92,5
Kesinlikle katılıyorum	17	7,5	7,5	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Uluslararası Sağlık Turizmi standartları açısından yeterli bilgiye sahibim” yargısına katılımcıların 40’ı kesinlikle katılmıyorum, 67’si katılmıyorum; 20’si katılıyorum ve 17’si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öte yandan, katılımcıların 84’ü fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 17*Ülkemizin Sağlık Turizmi hakkında ülkemizin zayıf ve eksik olduğu alanlar konusunda yeterli bilgiye sahibim.*

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	27	11,8	11,8	11,8
Katılmıyorum	48	21,1	21,1	32,9
Fikrim yok	88	38,6	38,6	71,5
Katılıyorum	37	16,2	16,2	87,7
Kesinlikle katılıyorum	28	12,3	12,3	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Ülkemizin Sağlık Turizmi hakkında ülkemizin zayıf ve eksik olduğu alanlar konusunda yeterli bilgiye sahibim” yargısına katılımcıların 27’si kesinlikle katılmıyorum, 48’i katılmıyorum; 37’si katılıyorum ve 28’i kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öte yandan, 88’i fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 18

Ülkemizin Sağlık Turizmi hakkında yapılan tanıtım ve pazarlama uygulamalarını yeterli buluyorum.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	52	22,8	22,8	22,8
Katılmıyorum	49	21,5	21,5	44,3
Fikrim yok	109	47,8	47,8	92,1
Katılıyorum	5	2,2	2,2	94,3
Kesinlikle katılıyorum	13	5,7	5,7	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Ülkemizin Sağlık Turizmi hakkında yapılan tanıtım ve pazarlama uygulamalarını yeterli buluyorum” yargısına katılımcıların 52’si kesinlikle katılmıyorum, 49’u katılmıyorum; 5’i katılıyorum ve 13’ü kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Öte yandan, 109 katılımcı fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 19

Ülkemizde Sağlık Turizmi hizmetlerinin kalitesini memnuniyet verici buluyorum.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	39	17,1	17,1	17,1
Katılmıyorum	46	20,2	20,2	37,3
Fikrim yok	105	46,1	46,1	83,3
Katılıyorum	27	11,8	11,8	95,2
Kesinlikle katılıyorum	11	4,8	4,8	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Ülkemizde Sağlık Turizmi hizmetlerinin kalitesini memnuniyet verici buluyorum” yargısına katılımcıların 39’u kesinlikle katılmıyorum, 46’sı katılmıyorum; 27’si katılıyorum ve 11’i kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öte yandan, 105 katılımcının fikrim yok cevabını verdiği görülmüştür.

Tablo 20

Ülkemizin Sağlık Turizmi alanında uzmanlaşmış personel konusunda yeterli seviyede olduğunu düşünüyorum.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	47	20,6	20,6	20,6
Katılmıyorum	42	18,4	18,4	39,0
Fikrim yok	116	50,9	50,9	89,9
Katılıyorum	16	7,0	7,0	96,9
Kesinlikle katılıyorum	7	3,1	3,1	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Ülkemizin Sağlık Turizmi alanında uzmanlaşmış personel konusunda yeterli seviyede olduğunu düşünüyorum” yargısına katılımcıların 47’si kesinlikle katılmıyorum, 42’si katılmıyorum; 16’sı katılıyorum ve 7’si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öte yandan, 116 katılımcı fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 21

Sağlık Turizmi sektöründe çalışmanın diğer sektörlerle oranla daha yorucu/zor olduğunu düşünüyorum.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	30	13,2	13,2	13,2
Katılmıyorum	24	10,5	10,5	23,7
Fikrim yok	103	45,2	45,2	68,9
Katılıyorum	51	22,4	22,4	91,2
Kesinlikle katılıyorum	20	8,8	8,8	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Sağlık Turizmi sektöründe çalışmanın diğer sektörlerle oranla daha yorucu/zor olduğunu düşünüyorum” yargısına katılımcıların 30’u kesinlikle katılmıyorum, 24’ü katılmıyorum; 51’i katılıyorum ve 20’si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öte yandan, 103 katılımcı fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 22

Sağlık Turizmi alanında ülkemizin tehdit unsuru oluşturan uygulamaların farkındayım.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	27	11,8	11,8	11,8
Katılmıyorum	29	12,7	12,7	24,6
Fikrim yok	125	54,8	54,8	79,4
Katılıyorum	27	11,8	11,8	91,2
Kesinlikle katılıyorum	20	8,8	8,8	100,0
Total	228	100,0	100,0	

“Sağlık Turizmi alanında ülkemizin tehdit unsuru oluşturan uygulamaların farkındayım” yargısına katılımcıların 27’si kesinlikle katılmıyorum, 29’u katılmıyorum; 27’si katılıyorum ve 20’si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öte yandan, 125 katılımcı fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 23

Sağlık Turizmi talebinin artırılmasında kurumlar arası koordinasyon eksikliği olduğunu düşünüyorum.

	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	28	12,3	12,3	12,3
Katılmıyorum	20	8,8	8,8	21,1
Fikrim yok	127	55,7	55,7	76,8
Katılıyorum	34	14,9	14,9	91,7
Kesinlikle katılıyorum	19	8,3	8,3	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Sağlık Turizmi talebinin artırılmasında kurumlar arası koordinasyon eksikliği olduğunu düşünüyorum” yargısına katılımcıların 28’i kesinlikle katılmıyorum, 20’si katılmıyorum; 34’ü katılıyorum ve 19’u kesinlikle katılıyorum derken, 127’si fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 24

Sağlık Turizminin ülkemize sunduğu fırsat ve avantajların farkındayım.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	28	12,3	12,3	12,3
Katılmıyorum	33	14,5	14,5	26,8
Fikrim yok	105	46,1	46,1	72,8
Katılıyorum	40	17,5	17,5	90,4
Kesinlikle katılıyorum	22	9,6	9,6	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Sağlık Turizminin ülkemize sunduğu fırsat ve avantajların farkındayım” yargısına katılımcıların 28’i kesinlikle katılmıyorum, 33’ü katılmıyorum; 40’ı katılıyorum ve 22’si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bunun yanında, 105 katılımcı ise fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 25

Yabancıların Sağlık Turizmi alanında ülkemizi tercih etme nedenleri hakkında bilgi sahibiyim.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	28	12,3	12,3	12,3
Katılmıyorum	30	13,2	13,2	25,4
Fikrim yok	109	47,8	47,8	73,2
Katılıyorum	32	14,0	14,0	87,3
Kesinlikle katılıyorum	29	12,7	12,7	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Yabancıların Sağlık Turizmi alanında ülkemizi tercih etme nedenleri hakkında bilgi sahibiyim” yargısına katılımcıların 28’i kesinlikle katılmıyorum, 30’u katılmıyorum; 32’si katılıyorum ve 29’u kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bunun yanında, 109 katılımcı fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 26

Sağlık Turizmi alanında ülkemizi sıklıkla tercih eden ülkeler hakkında bilgi sahibiyim.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	32	14,0	14,0	14,0
Katılmıyorum	42	18,4	18,4	32,5
Fikrim yok	108	47,4	47,4	79,8
Katılıyorum	26	11,4	11,4	91,2
Kesinlikle katılıyorum	20	8,8	8,8	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Sağlık Turizmi alanında ülkemizi sıklıkla tercih eden ülkeler hakkında bilgi sahibiyim” yargısına katılımcıların 32’si kesinlikle katılmıyorum, 42’si katılmıyorum; 26’sı katılıyorum ve 20’si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öte yandan, 108 katılımcı fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 27

Sağlık Turizminin gelişiminde ülkemizin alt yapısal ve teknolojik gelişimini yeterli görüyorum.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	40	17,5	17,5	17,5
Katılmıyorum	48	21,1	21,1	38,6
Fikrim yok	102	44,7	44,7	83,3
Katılıyorum	16	7,0	7,0	90,4
Kesinlikle katılıyorum	22	9,6	9,6	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Sağlık Turizminin gelişiminde ülkemizin altyapısal ve teknolojik gelişimini yeterli görüyorum” yargısına katılımcıların 40’ı kesinlikle katılmıyorum, 48’i katılmıyorum; 16’sı katılıyorum ve 22’si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öte yandan, 102 katılımcı fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 28

Ülkemizde otellerin misafirler için yeterli kapasite ve alt yapıya sahip olduğunu düşünüyorum.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	38	16,7	16,7	16,7
Katılmıyorum	35	15,4	15,4	32,0
Fikrim yok	103	45,2	45,2	77,2
Katılıyorum	35	15,4	15,4	92,5
Kesinlikle katılıyorum	17	7,5	7,5	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Ülkemizde otellerin misafirler için yeterli kapasite ve alt yapıya sahip olduğunu düşünüyorum” yargısına katılımcıların 38’i kesinlikle katılmıyorum, 35’i katılmıyorum; 35’i katılıyorum ve 17’si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öte yandan, 103 katılımcı fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 29

Sağlık Turizminin sağlık alanında kalite standartlarını yükseltmede itici bir güç olduğumu biliyorum.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	24	10,5	10,5	10,5
Katılmıyorum	25	11,0	11,0	21,5
Fikrim yok	116	50,9	50,9	72,4
Katılıyorum	38	16,7	16,7	89,0
Kesinlikle katılıyorum	25	11,0	11,0	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Sağlık Turizminin sağlık alanında kalite standartlarını yükseltmede itici bir güç olduğumu biliyorum” yargısına katılımcıların 24’ü kesinlikle katılmıyorum, 25’i katılmıyorum; 38’i katılıyorum ve 25’i kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Bunun yanında, 116 katılımcı fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 30

Sağlık Turizmi sektörü uzun yıllar çalışmak için iyi bir sektördür.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	30	13,2	13,2	13,2
Katılmıyorum	20	8,8	8,8	21,9
Fikrim yok	120	52,6	52,6	74,6
Katılıyorum	41	18,0	18,0	92,5
Kesinlikle katılıyorum	17	7,5	7,5	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Sağlık Turizmi sektörü uzun yıllar çalışmak için iyi bir sektördür” yargısına katılımcıların 30’u kesinlikle katılmıyorum, 20’si katılmıyorum; 41’i katılıyorum ve 17’si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öte yandan, 120 katılımcı fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 31

Mezun olduktan sonra sağlık turizmi alanında çalışmayı sürdürürüm.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	60	26,3	26,3	26,3
Katılmıyorum	27	11,8	11,8	38,2
Fikrim yok	98	43,0	43,0	81,1
Katılıyorum	24	10,5	10,5	91,7
Kesinlikle katılıyorum	19	8,3	8,3	100,0
Toplam	228	100,0	100,0	

“Mezun olduktan sonra sağlık turizmi alanında çalışmayı sürdürürüm” yargısına katılımcıların 60’ı kesinlikle katılmıyorum, 27’si katılmıyorum; 24’ü katılıyorum ve 19’u kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Öte yandan, 98 katılımcı fikrim yok cevabını vermiştir.

SONUÇ

Turizm, bacasız sanayi olarak da ifade edilmekte ve “parasal bir hedefe dayanmayan, sürekli kalma şekline dönmemesi şartıyla, yabancı bireylerin bir yerde kalmalarından ve başka bir yere seyahat etmelerinden ortaya çıkan olayların tümü (Ürger, 1992; Bulut ve Şengül, 2019)” olarak tanımlanmaktadır. “Turist, yaşanan yerden başka bir yere seyahat eden ziyaretçilerdir. Turistin sağlığı ise seyahat amaçlı yaşanan yerden başka bir yere giden turistlerin seyahat halindeyken acil ya da plansız olarak sağlık hizmeti almak zorunluluğunda bulunmasına ‘turistin sağlığı’ (Cohen, 2008; Bulut ve Şengül, 2019)” denilmektedir. Turistin sağlığı kavramı ise sağlık turizmini akla getirmektedir. Küreselleşen dünyada kimi ülkelerin sahip olduğu önemli alanlardan birinin “sağlık turizmi” olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Her ülkenin sahip olduğu potansiyeller farklılık göstermektedir. Bunlardan biri de sağlık turizmidir. “Dünya genelinde ve ülkemizde, son dönemlerin dikkat çeken hizmet sektörlerinden biri olan sağlık turizminin bilhassa ekonomik bakımdan önemi hızla artış göstermiştir. Sağlık hizmeti alma ihtiyacı insanların farklılaşan istek ve gereksinimlerine göre biçimlenmiş, tıp alanındaki teknolojik gelişmelerin neticesinde kimi değişimlere uğramış durumdadır. Türkiye’de sağlık turizmi gelişmekte olan bir hizmet sektörü (Doğan ve Aslan, 2019)” niteliği taşımaktadır. Doğan ve Aslan’a (2019) göre “sağlık turizmi sektörü, tıbbi bakım için yaşanan ülkenin dışına seyahat etme süreci olmaktadır. Bireysel boyutta sağlık turizmi, iyi bir beden ve güçlü ruh haline sahip olmak amacıyla yoğun iş temposundan kaçıp sığınılan bir liman” olarak da ifade edilmektedir. Öte yandan “sağlık turizmi sektörünün iki ana amacı bulunmaktadır: İlki, başta şehrli bireylerin yaşadığı gerginlikten ve çeşitli sağlık problemlerinden kurtarılmasına aracılık etmek, diğeri ise ülkenin iç ve dış turizmini canlandırarak çeşitli katma değer oluşturmak ve toplam milli gelire katkı sağlamaktadır (Özkurt, 2007; Doğan ve Aslan, 2019).”

Bu bağlamda, Bulut ve Şengül'e (2019) göre "Türkiye kamu sağlık hizmetleri son yıllarda kamu-özel ortaklığı biçiminde ortaya çıkan bir işbirliğiyle hızla özele kaymaya ve yüksek standartlara ulaşmaya başlamıştır. Bunun yanı sıra özel sağlık sektöründe de ciddi adımlar yapılmış ve Avrupa standartlarıyla rekabet edebilecek boyutta özellikle büyük kentlerde özel hastanelerin ve merkezlerin sayısı da artmaya başlamıştır." Hal böyle iken, Türkiye'nin sahip olduğu bu güçlü potansiyeli (sağlık turizmi) hakkında yeni neslin (lise öğrencilerinin) yeterli bilgiye ve farkındalığa sahip olduğu söylenemez. Dolayısıyla bu çalışmada, farklı türde liselerde öğrenim gören öğrencilerin sağlık turizmi konusunda sahip oldukları bilinç düzeylerinin betimlemesi yapılmış ve önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçları kısaca aşağıda verildiği gibi özetlemek mümkündür.

- 1.** Araştırmaya katılanların yarısından fazlasının kız, diğerlerinin erkek olduğu gözlemlenmiştir. Yine katılımcıların hazırlık, 9, 10 ve 11.sınıf öğrencisi oldukları görülmüştür. Bunun yanında katılımcıların Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi ve Meslek Lisesi öğrencileri oldukları tespit edildi.
- 2.** Katılımcıların büyük çoğunluğunun annesinin lise ve üniversite mezunu olduğu; babalarının da lise ve üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Katılımcılarının anne ve baba mesleklerine bakıldığında ev hanımı, işçi, memur oldukları tespit edilmiştir. Yine katılımcıların büyük bölümünün çekirdek aileye mensup olduğu, az bir kısmının ise tek ebeveynli ve geniş ailede yaşadıkları sonucuna varılmıştır.
- 3.** Katılımcı öğrencilerin yarısından fazlasının sağlık turizmi ve türleri hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmüştür. Yine öğrencilerin yarısından fazlasının aldığı eğitimle yeterli bilgi ve yeterliliğe sahip olamayacağını düşündüğü tespit edilmiştir.
- 4.** Katılımcı öğrencilerin yarısından fazlası sağlık turizminin ülke ekonomisine önemli katkı yaptığının bilincinde olmadığı bulgulanmıştır. Yine yarısından fazlası sahip olduğu dil seviyesinin bu konuda iletişim kurmasını sağlayamayacağını düşündüğü tespit edilmiştir.
- 5.** Katılımcı öğrencilerin tamamına yakınının hastanelerdeki sağlık turizmi ofisleri hakkında bilgi sahibi olmadığını sağlık turizmi ofislerinin ve bu ofislerin görevleri hakkında bilgi sahibi olmadığı tespit edilmiştir.

6. Katılımcıların tamamına yakınının Türkiye’de sağlık turizmi konusunda yapılan çalışmalardan ve atılan adımlardan haberdar olmadığı; uluslararası sağlık turizmi standartları noktasında yeterli bilgiye ve bilince sahip olmadıkları bulgulanmıştır.

7. Katılımcı öğrencilerin büyük çoğunluğunun Türkiye’nin sağlık turizmi konusundaki zayıf ve eksik yönleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Yine tamamına yakınının, Türkiye’nin bu alanda yaptığı tanıtım ve pazarlama çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmüştür.

8. Katılımcı öğrencilerin büyük bir bölümü Türkiye’nin sağlık turizmi hizmetleri ve bu hizmetlerin kalitesi konusunda bilgi sahibi olmadığı tespit edilmiştir. Yine bu alanda uzmanlaşmış personel konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları belirlenmiştir.

9. Katılımcıların büyük bölümünün sağlık turizmi sektöründe çalışmanın diğerlerine göre daha yorucu ve zor olduğu konusunda bilgi sahibi olmadığı görülmüştür. Yine büyük bölümü Türkiye’nin sağlık turizmi potansiyelini tehdit eden uygulamalar hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmüş; buna karşılık az bir bölümünün tehdit eden bu uygulamaların farkında olduğu tespit edilmiştir.

10. Katılımcı öğrencilerin küçük bir bölümü sağlıkla ilgili turizm isteğinin artırılmasında kuruluşlar arası iletişim noksanlığı olduğunu düşünürken büyük çoğunluğu tam aksini düşünmektedir.

11. Katılımcıların büyük çoğunluğunun sağlık turizminin Türkiye’ye sunduğu fırsatların ve avantajlı durumların farkında olmadığı belirlenmiştir. Yine katılımcıların büyük çoğunluğunun yabancıların sağlık turizmi alanında Türkiye’yi tercih etme sebepleri bilgi sahibi olmadıkları belirlenmiştir. Bunun yanında büyük bölümünün sağlık turizmi konusunda Türkiye’yi daha çok tercih eden ülkeler hakkında bilgi sahibi olmadıkları bulgulanmıştır.

12. Katılımcıların büyük bölümünün Türkiye’nin sağlık turizmi noktasında gerçekleştirdiği altyapısal ve teknolojik gelişmelerin farkında olmadığı ve bilgi sahibi olmadıkları belirlenmiştir. Yine büyük bölümünün Türkiye’deki otellerin sağlık turistleri için yeterli kapasite ve donanıma sahip oldukları noktasında bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir.

13. Katılımcı öğrencilerin büyük çoğunluğunun sağlık turizmi sektörünün sağlık alanında kalitenin yükseltilmesinde itici bir güç olduğunun farkında olmadıkları gözlemlenmiştir. Katılımcıların büyük bölümünün sağlık turizmi sektörünün uzun yıllar çalışmak için ideal bir sektör olduğunu düşünmedikleri bulgulanmıştır. Bunun yanında katılımcı öğrencilerin büyük bölümünün liseyi bitirdikten sonra sağlık turizmi alanında çalışmayı düşünmediği bulgulanmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular ve sonuçlardan hareketle araştırmanın muhataplarına ve bu konuda çalışma yapacaklara çeşitli önerilerde bulunmak mümkündür. Yeni neslin sağlık turizmi hakkında bilinçlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması; ortaokul sosyal bilgiler ve lise coğrafya ders müfredatlarına sağlık turizmi mekanizmasının eklenmesi Türkiye'nin bu konudaki potansiyelinin farkındalığını arttıracaktır. Bunun yanında sağlık turizmi alanında faaliyet gösteren işletmelerin eğitim kurumlarıyla koordinasyon kurarak çocukların farkındalık kazanmalarına dönük uygulamalı çalışmalar yapılabilir. Okullarda sağlık turizmi panoları hazırlanarak öğrencilerin bilinç kazanmaları sağlanabilir. Sağlık turizmi konusunda farklı disiplinler (psikoloji, biyoloji, sosyoloji coğrafya, tarih, tıp, işletme vb.) farklı değişkenler bağlamında kuramsal ve görgül araştırmaların yapılması faydalı olacaktır. Yine sağlık turizmi noktasında Türkiye'de bulunan yabancı sağlık turistleri merkezli empirik saha çalışmaları yapılabilir.

KAYNAKÇA

Altay, A. (2022). *Sağlık turizmi işletmeciliği öğrencilerinin E-sağlık okuryazarlığı üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arkın, M. (2022). *Sağlık personelinin sağlık turizmi farkındalığı üzerine bir araştırma: Tekirdağ ili örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Tekirdağ: Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ataman, H., Esen, F. ve Vatan, A. (2017). Medikal turizm kapsamında sunulan sağlık hizmetlerinde kalite ve hasta güvenliği. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 28-44. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/298173>

Aydın, O. (2012). Türkiye’de alternatif bir turizm; Sağlık turizmi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (23), 91-96. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/107272>

Baynal Doğan, T. G., Doğan, S. ve Baynal, B. (2020). İleri Yaş ve Engelli Turizmi Hedef Kitlelerine Yönelik Bolu İli Sağlık Serbest Bölgesi Tasarımı. *AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 295-311.

Bölüktaş, R. P. (2020). Türkiye’nin Yaşlı Sağlığı Turizmi İçin Fırsatları. *Çekmece İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 8: Sayı:16 2020: 1- 15.

Bulut, A. ve Şengül, H. (2019). Dünyada ve Türkiye’de sağlık turizmi. *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 45-62. DOI: 10.29226/TR1001.2019.104, Erişim Adresi: <https://www.yepad.org>

Bulut, A. ve Şengül, H. (2019). Sağlık turizmi çerçevesinde Türkiye’de termal turizm; bir SWOT analizi çalışması. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 4(1), 55-70. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/707197>

Coşkun, A. (2023), *Sağlık turizmi kapsamında Türkiye’ye gelen hastaların tercihlerini etkileyen faktörlere ilişkin bir değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Doğan, B. B. ve Aslan, A. (2019). Türkiye'de sağlık turizminin mevcut durumu ve ülke ekonomisine katkıları. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(18), 391 - 420. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/868582>

Gülmez, Z. (2012). *Türkiye’de ve Dünya’da sağlık turizmi ve eşitleri: sağlık turizminin ülkemizdeki mevcut durumu ve bazı ülkelerle kıyaslanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Grvarıdar, Y. (2022). *Türkiye'de sağlık turizmine yönelik uygulamaların paydaş görüşleri ile değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kantar, G. ve Işık, E. (2014). Türkiye’de Sağlık Turizmi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi* 2014; 1(1), 15-2. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/752395>

Kılınç, Y. (2023). *Kamu sağlık çalışanlarının sağlık turizmi algılarının llmesine yönelik araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kördeve, M. K. (2016). Sağlık turizmine genel bir bakış ve Türkiye’nin sağlık turizmindeki yeri. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 2(1), 51-61.

Kuzkaya, . (2022). *Sağlık turizmi paydaşlarının sağlık turizmi potansiyel ve uygulamalarına yönelik tutum, yaklaşım ve nerileri: Alanya rneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Alanya: Alanya Aleddin Keykubat Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

zeren, M. (2019). *Turizm paydaşlarının bakış aılılarıyla engelli turizmi: Konya rneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Temiz, . (2014). Türk hukukunda bir temel hak olarak sağlık hakkı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69(1), 165 - 188.

Tontus, . (2019). *Sağlık turizmi nedir?* Erişim tarihi: <https://www.researchgate.net/publication/333816088>

Yaba, M. (2022). *Sağlık turizmi farkındalık düzeyinin belirlenmesi üzerine bir alan araştırması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

<https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/> Erişim tarihi: 27.04.2023

http://web.hitit.edu.tr/dersnotlari/haticeelcinozbek_29.11.2018_6R3C.pdf
Erişim tarihi: 27.04.2023

<http://www.saglikturizmi.org.tr/tr/saglik-turizmi/genel-bilgi> Erişim tarihi: 03.06.2023

<http://www.saglikturizmi.org.tr/tr/saglik-turizmi/genel-bilgi> Erişim tarihi: 03.06.2023

<https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 04.06.2023

<https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/> Erişim tarihi: 04.06.2023

www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf Erişim tarihi: 04.06.2023

<https://yereldemokrasi.net/nasil-mudahil-olabiliriz/yurttas-haklari-el-kitabi/bolum-ii-haklarimiz-cigneniyor-ne-yapabiliriz/saglik-hakki> Erişim tarihi: 04.06.2023

EKLER

EK 1. ANKET FORMU

Değerli katılımcı, bu anket formu, **Mehmet KIZILKAYA** tarafından Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalında hazırlanan “**Lise Öğrencilerinin Sağlık Turizmi Bilinç Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir İnceleme: Eskişehir Örneği**” adlı Dönem Projesine veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Soruların cevaplandırılmasında göstereceğiniz samimiyet için teşekkür ederiz. Ankete vereceğiniz cevaplar araştırma dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Araştırma sonuçlarının niteliği, anketteki soruları gerçekçi ve içten cevaplamanıza bağlıdır. Lütfen cevapsız soru bırakmamaya özen gösteriniz. Anket formuna adınızı ve soyadınızı **yazmınız**.

Mehmet KIZILKAYA
Araştırma Sahibi

1. Sosyo-Demografik Özellikler

1. Cinsiyetiniz? ( ) Kız ( ) Erkek
2. Sınıf düzeyiniz? ( ) Hazırlık ( ) 9 ( ) 10 ( ) 11 ( ) 12
3. Okulunuzun türü hangisidir?
( ) Anadolu Lisesi ( ) Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ( ) Sosyal Bilimler Lisesi
4. Annenizin eğitim durumu nedir?
( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Diğer (Lütfen yazınız)...
5. Babanızın eğitim durumu nedir?
( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Diğer (Lütfen yazınız).....
6. Annenizin mesleği nedir?
( ) Ev hanımı ( ) İşçi ( ) Memur ( ) Diğer (Lütfen yazınız).....
7. Babanızın mesleği nedir?
( ) Ev hanımı ( ) İşçi ( ) Memur ( ) Diğer (Lütfen yazınız).....
8. Aile biçiminiz hangisine uymaktadır?
( ) Tek ebeveynli aile ( ) Çekirdek aile ( ) Geniş aile ( ) Diğer (Lütfen yazınız).....

Soru No	Yargılar	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Sağlık turizmi ve sağlık turizmi türleri konusunda bilgi sahibiyim.					
2	Aldığım eğitim ile bu alanda yeterli bilgi ve donanıma sahibim.					
3	Sağlık turizminin ülke ekonomisine olan katkısının bilincindeyim.					
4	Yabancı dil seviyemi hastalarla iletişim kurma konusunda yeterli buluyorum.					
5	Hastanelerdeki sağlık turizmi ofislerinin işlevleri hakkında bilgi sahibiyim.					
6	Ülkemizdeki Sağlık Turizmini geliştirmek adına atılan adımlardan haberdarım.					
7	Uluslararası Sağlık Turizmi standartları açısından yeterli bilgiye sahibim.					
8	Ülkemizin Sağlık Turizmi hakkında ülkemizin zayıf ve eksik olduğu alanlar konusunda yeterli bilgiye sahibim.					
9	Ülkemizin Sağlık Turizmi hakkında yapılan tanıtım ve pazarlama uygulamalarını yeterli buluyorum.					
10	Ülkemizde Sağlık Turizmi hizmetlerinin kalitesini memnuniyet verici buluyorum.					
11	Ülkemizin Sağlık Turizmi alanında uzmanlaşmış personel konusunda yeterli seviyede olduğunu düşünüyorum.					
12	Sağlık Turizmi sektöründe çalışmanın diğer sektörlere oranla daha yorucu/zor olduğunu düşünüyorum.					
13	Sağlık Turizmi alanında ülkemizin tehdit unsuru oluşturan uygulamaların farkındayım.					
14	Sağlık Turizmi talebinin artırılmasında kurumlar arası koordinasyon eksikliği olduğunu düşünüyorum.					
15	Sağlık Turizminin ülkemize sunduğu fırsat ve avantajların farkındayım.					
16	Yabancıların Sağlık Turizmi alanında ülkemizi tercih etme nedenleri hakkında bilgi sahibiyim.					
17	Sağlık Turizmi alanında ülkemizi sıklıkla tercih eden ülkeler hakkında bilgi sahibiyim.					
18	Sağlık Turizminin gelişiminde ülkemizin altyapısal ve teknolojik gelişimini yeterli görüyorum.					
19	Ülkemizde otellerin misafirler için yeterli kapasite ve alt yapıya sahip olduğunu düşünüyorum.					
20	Sağlık Turizminin sağlık alanında kalite standartlarını yükseltmede itici bir güç olduğunu biliyorum.					
21	Sağlık Turizmi sektörü uzun yıllar çalışmak için iyi bir sektördür.					
22	Mezun olduktan sonra sağlık turizmi alanında çalışmayı sürdürürüm.					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı SOYADI : Mehmet KIZILKAYA

ORCID Numarası : 0000-0002-3767-2367

İletişim

E-posta adresi : mehmetkizilkaya2607@gmail.com

İnternet sayfası (varsa):

Eğitim Durumu

Lisans Celal BAYAR Üniversitesi 1998

Mesleki Geçmiş

Görev	Eskişehir Cemal Mümtaz Sosyal Bilimler Lisesi	2023...
	Eskişehir Tayfur BAYAR Anadolu Lisesi	2002-2018
	Eskişehir Yunus Emre Anadolu Lisesi	2000-2002
	Eskişehir 1.H.İ.B.M. Ortaokulu	1998-2000

Akademik Çalışmalar

TÜBİTAK Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması
Bölge ve Türkiye Finalleri / Danışmanlık 2018-2023

Yayınlar

Seminer ve Çalıştaylar

ERASMUS Projeleri Semineri (Yalova / Çınarcık)
Kitap Yazma ve İnceleme Çalıştayı (Antalya)

Sertifikalar

Planör Model Uçak Sertifikası
BEBKA / İnovasyon ve Bilimsel Proje Hazırlama